

קידום מדיניות-חוץ רב אזורית יאפשר לישראל התחלה חדשה במשפחת העמים

ד"ר נמרוד גורן*

המאמר [התפרסם במעריב](#) ב-16 בנובמבר 2017

כבר שנתיים וחצי שאין לישראל שר חוץ במשרה מלאה. שנתיים וחצי שבהן איבד [משרד החוץ](#) עוד ממעמדו ומסמכויותיו, ובהן נפגעו הדיפלומטיה הישראלית ומערכות יחסים עם בעלות ברית מסורתיות של ישראל בעולם. על רקע זה התפרסם החודש, זו השנה החמישית ברציפות, מדד מדיניות החוץ הישראלי לשנת 2017 של מכון "מיתוים".

ממצאי המדד השנה מעידים עד כמה חשובים לציבור יחסי ישראל עם [העולם הערבי](#). קידום היחסים עם מדינות ערב המתונות דורג כעדיפות הראשונה עבור מדיניות החוץ הישראלית בתקופה הקרובה, וכינון יחסים נורמליים עם העולם הערבי דורג כיעיל יותר מהתמריצים האמריקאיים והאירופיים להגברת התמיכה בתהליך השלום. הציבור לא רק מייחס לנושא זה חשיבות, הוא גם חושב שיש לכך היתכנות.

70% חושבים כיום ששיתוף פעולה עם מדינות המזרח התיכון הוא אפשרי, וזהו השיעור הגבוה ביותר בשנים האחרונות. אולם התועלות שהציבור מזהה בשיתוף פעולה אזורי הן בעיקר ביטחוניות וכלכליות, והתפיסה הרווחת היא שאפשר לממש אותן גם ללא התקדמות בתהליך השלום. יש צורך להבליט לציבור גם תועלות אחרות – בתחומים מדיניים ואזרחיים – שגלומות ביחסי ישראל-ערב, דוגמת קידום הסכמים בילטרליים והבנות ושיתופי פעולה במחקר, תרבות, ספורט, שינוי חברתי, תיירות, מים וסביבה.

ישראל עומדת כיום בפני הזדמנות יוצאת דופן לעצב מחדש את יחסיה עם מדינות מרכזיות בעולם הערבי, אך מימוש הזדמנות זאת, ושינוי המציאות שבה היחסים עם מדינות ערב הם חשאיים ברובם ומצטמצמים בעיקר לנושאי ביטחון, מותנה בגילוי מחויבות לפתרון שתי המדינות ובקידום תהליך השלום עם הפלסטינים.

באשר לערוץ הישראלי-פלסטיני, ניכר פער בין רצון הציבור לבין האופן שבו הוא תופס את מדיניות הממשלה. קידום השלום דורג במדד כנושא השני בחשיבותו שעל ישראל לקדם, אך רוב גורף בציבור חושב שמדיניות ממשלת ישראל הנוכחית מרחיקה את פתרון שתי המדינות, ולא מקרבת אותן. פער זה, בין הרצוי למצוי, יכול להיות אחד הגורמים לחוסר שביעות הרצון בציבור ממדיניות החוץ הישראלית הנוכחית.

עוד בהקשר של תהליך השלום, הציבור מוצא תועלת רבה ברעיון של גיבוש חבילת תמריצים בינלאומית לשלום וחושב שחבילה כזו עדיפה משמעותית על כל תמריץ שהוצע בנפרד. הציבור - יהודים וערבים כאחד - גם מעוניין לראות את אזרחי ישראל הערבים ממלאים תפקיד מרכזי יותר בקידום השלום.

על פי נתוני המדד, רק 17% מהציבור חושבים שמעמד ישראל בעולם הוא טוב ורק 13% חושבים שמשרד החוץ מצליח למלא כיום את ייעודו בצורה טובה. נתונים אלו, ואחרים במדד, מעידים על צורך בשינוי מערכת. דרוש מהלך משמעותי שיחזק את משרד החוץ, שירכז מחדש בידיו סמכויות, שיחזיר אותו למוקד העשייה המדינית, שיבטיח את חופש הפעולה המקצועי של אנשיו, ושיגביר את השקיפות בפועלו. ואולם, במקביל, נדרש גם תהליך שינוי בתוכן מדיניות החוץ עצמה. קידום של מדיניות חוץ תומכת שלום, רב-אזורית, עם הפנים לעולם, מודרנית ומכלילה, יאפשר לישראל התחלה חדשה במשפחת העמים ומימוש פוטנציאל.

* ד"ר נמרוד גורן הוא ראש [מכון מיתוים](#) ומרצה ללימודי המזרח התיכון באוניברסיטה העברית בירושלים.